

Dialloogtafels ter voorbereiding van het advies over de toekomst van onderwijs aan lerenden met specifieke noden

De Vlor wil op eigen initiatief een advies formuleren over de richting waarin het onderwijs voor kinderen en jongeren met specifieke noden moet evolueren. De commissie onderwijs aan kinderen en jongeren met specifieke noden zou de nieuwe regeringsploeg en de nieuwe minister enkele krachtlijnen willen meegeven voor die discussie.

Deze discussie is een debat waar velen zich bij betrokken voelen: de scholen en de leerkrachten, de ondersteuners, de ouders en de leerlingen maar zeker ook een breder middenveld in de samenleving. We willen bij de voorbereiding van het advies met alle betrokkenen in dialloog gaan en zo de vinger aan de pols houden van wat er op dat vlak leeft, zowel in het gewoon als het buitengewoon onderwijs, bij de ondersteuners en in de bredere samenleving. Daarom organiseren we in totaal vijf dialloogtafels. We willen in dialloog gaan met vele betrokkenen bij het thema en onze blik verruimen naar wat leeft bij een aantal betrokkenen die geen traditioneel lid zijn van de Vlor.

1 Veranderende verwachtingen in de samenleving (30 augustus 2019)

1.1 Opzet van de dialloogtafel

Als aanzet voor de discussie wil de Vlor capteren welke verwachtingen leven in de brede samenleving over inclusie in onderwijs. Hoe vinden diverse actiegroepen, belangenverdedigers en NGO's dat de organisatie voor onderwijs voor jongeren met specifieke noden in de toekomst kan verbeteren? Hoe kan onderwijs jongeren met een handicap helpen om zich te ontwikkelen op verschillende levensdomeinen (als mens in hun persoonlijk leven, in hun relaties met andere mensen, op de arbeidsmarkt, in vrije tijd, als burger).

1.2 Deelnemers aan de dialloogtafel

Geert Van Hove (voorzitter),

Roos Herpinck, Eric d'Hooghe (Vlor-secretariaat)

Jean-Luc Barbey, Willy Claes, Eva De Blicq, Marina De Pauw, Kristel De Plecker, Tine Gheysen, Annemie Jennes, Rudi Kennes, Hilde Lavrysen, An Ryckmans, Stefaan Singelée, Bart Van Dijck, Anne Van Loon, Lief Vanbael, Lieve Vansintjan, Hans Verpoest, Inge Wagemakers, leden van de commissie Onderwijs aan lerenden met specifieke noden van de Vlor.

Quentin Callens (UNIA), Theo Mardulier (European Agency for Special Needs), Seline Somers (GRIP), Hilde Timmermans (Gezinsbond), Lief Vanbael (Katholieke Vereniging voor Gehandicapten)

1.3 Verloop van de dialoogtafel

1.3.1 Inclusie is geen abstract verhaal, wel een weg die concrete mensen samen afleggen

De dialoogtafel start met een portrettenreeks die Veerle Beel in de zomer liet verschijnen in De Standaard over vriendschap tussen mensen met en mensen zonder een beperking. Gerda, Nadia en Frederik zijn heel verschillende mensen met verschillende talenten maar alle drie hebben ze een eigen leven uitgebouwd, functioneren ze in de samenleving en worden ze om wie ze zijn heel erg gerespecteerd.

De portrettenreeks is na te lezen op:

- Het verhaal van Nadja en Ria. https://www.standaard.be/cnt/dmf20190618_04467352
- Het verhaal van Gerda en Mieke. https://www.standaard.be/cnt/dmf20190617_04465417
- Het verhaal van Frederik, Bart, Wouter, Bruno en Kathleen. https://www.standaard.be/cnt/dmf20190616_04462985
- Het verhaal van Felix, een kind dat opgroeit in een gezin met papa en mama, broer en zus, die stoere spelletjes speelt in de jeugdbeweging, die leert en ontwikkelt dankzij het onderwijs op school. Felix heeft op diverse domeinen ondersteuning nodig om dag allemaal te kunnen doen maar bovenal is hij een kind dat graag nieuwe dingen wil ontdekken en leren.
- Doegewoon. Felix <https://www.youtube.com/watch?v=8G1tsg7RhqU&feature=youtu.be>

De artikels en het filmpje geven een goed beeld van waar het debat over onderwijs voor kinderen met specifieke noden over gaat: lerenden met specifieke noden optimale kansen geven om te ontwikkelen in verschillende levensdomeinen, kansen geven om deel te zijn van de samenleving als een persoon die iets mag betekenen voor anderen.

Hier willen we naartoe en moeten onderwijstrajecten in het gewoon of in het buitengewoon onderwijs toe bijdragen.

1.3.2 Discussie in deelgroepen

De Vlor beoogt met deze aanpak een veelheid aan standpunten en inzichten te capteren. Het is bedoeld als een horizonverruiming en verkenning van diverse standpunten. De standpunten werden naar voren gebracht in drie verschillende heterogene werkgroepen waardoor verschillende groepen grondiger kennis kunnen nemen van ieders standpunt en de argumenten daarvoor. In dit stadium wordt nog niet gewerkt aan een consensus of aan standpuntbepaling.

De discussie in de drie werkgroepen werd gestructureerd aan de hand van de volgende 5 stellingen.

Stelling 1: Willen mensen met een handicap wel altijd inclusie/ participatie in de samenleving? Velen zijn liever 'onder lotsgenoten, ook in onderwijs'...

Stelling 2: We kunnen nooit over inclusie/participatie in de samenleving spreken zonder dat we iets terugverwachten van mensen die ondersteuning krijgen om tot inclusie te komen. Inclusie mag gekoppeld worden aan ambitieuze verwachtingen voor mensen met een handicap.

Stelling 3: We kunnen pas over inclusie/participatie in de maatschappij spreken als eerst toegankelijkheid in meerdere sectoren (niet enkel onderwijs) is opgelost ...

Stelling 4: Inclusie/participatie in gewoon onderwijs is een noodzakelijke voorwaarde voor inclusie/participatie van personen met een handicap in de samenleving.

Stelling 5: Het Vlaams onderwijs staat nog veraf van de norm gesteld door het VN-verdrag voor personen met een handicap. We missen vooral volgende ambities (max. drie zaken).

1.4 Welke input vanuit de dialoogtafel nemen we mee?

<https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-008.pdf>

2 Inclusie in andere beleidsdomeinen, een transversale blik (12 september 2019)

2.1 Opzet van de dialoogtafel

Inclusief onderwijs is deel van een breed maatschappelijk proces dat zich ook vertaalt in andere beleidsdomeinen. Ook de andere sectoren zoals welzijn, volksgezondheid, kinderopvang, werk en andere zijn immers gevat door het VN-verdrag.

Hoe werken die andere sectoren aan inclusie? Welke veranderingen zijn er in het beleid te zien? Welke uitdagingen stellen zich in die beleidsdomeinen? Hoe beïnvloeden die nieuwe beleidsontwikkelingen inclusie in onderwijs?

2.2 Deelnemers dialoogtafel

Transversaal gelijkheidsbeleid: Merel Terlien en Gabriela Necela

Werk: Jos Wouters (Handicap en Arbeid), Luc Zelderloo (EASPD), Dirk Malfait (Verso)

Welzijn en Volksgezondheid: Ann Van Den Abeele en Rudi Kennes (VAPH), Stefaan Singelée (CAR), Mieke Segers (Vlaams Welzijnsverbond)

Kinderopvang: Elisabeth De Schauwer (UGent)

Vanuit de Vlor-commissie: Geert Van Hove, Kris Denys, Tine Gheysen, Lieve Vansintjan, Annemie Jennes, Hans Verpoest, Koen Schuermans, Marianne De Paduwa, Bart Van Dijck, Karolien Bouchet, Eva De Blicke, Inge Wagemakers, Jean-Luc Barberly, Marina De Pauw, Hilde Lavrysen, Ilse Ottoy

Vanuit het Vlor-secretariaat: Roos Herpinck, Lotte Jansen en Eric d'Hooghe

2.3 Verloop van de dialoogtafel

Voor deze dialoogtafel is gewerkt met presentaties vanuit de verschillende sectoren. Het was immers noodzakelijk om te vertrekken vanuit een brede informatieve ronde om daarna de dialoog te kunnen aangaan.

2.3.1 Merel Terlien. Algemene inleiding: Handicap binnen het Vlaamse gelijke kansenbeleid

Centrale vraag:

Vanuit welke principes voert de Vlaamse overheid een beleid voor personen met een handicap? Wat is er de laatste jaren veranderd? Wat zijn de uitdagingen voor de komende jaren?

Presentatie: <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-024.pdf>

2.3.2 Prof. dr. E. De Schauwer (UGent). Een inclusief beleid voor kinderopvang

Centrale vragen:

Grote veranderingen en uitdagingen voor de uitbouw van inclusieve kinderopvang de laatste vijftien jaar. Wat is gerealiseerd? Wat zijn de uitdagingen waar we in dit domein voor staan?

Wat betekent dit voor gewoon onderwijs? Wat betekent dit voor buitengewoon onderwijs?

Het voorgestelde rapport is te lezen op volgende link.

<https://www.kindengezin.be/img/inclusieve-kinderopvang-ouders-2019.pdf>

In de discussie wordt ook verwezen naar een eerder advies van de Raad basisonderwijs over kinderopvang: <https://www.vlor.be/adviezen/decreet-buitenschoolse-kinderopvang>

2.3.3 Jos Wouters (handicap en arbeid), Luc Zelderloo (EASPD), Uitdagingen voor inclusieve tewerkstellingskansen

Centrale vragen: Grote veranderingen op de arbeidsmarkt voor mensen met specifieke noden de laatste vijftien jaar. Wat is gerealiseerd? Wat zijn de uitdagingen waar we in dit domein voor staan?

Wat betekent dit voor gewoon onderwijs? Wat betekent dit voor buitengewoon onderwijs?

Input vanuit handicap en arbeid: <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-025.pdf>

Vanuit EASPD werden bijkomende aandachtspunten geformuleerd:

- Het VN-verdrag blijft een referentiepunt. De paradigma-shift in het kijken naar handicap is cruciaal en maatschappelijk zeer vernieuwend.
- Internationaal wordt aangenomen dat succesvolle tewerkstelling samenhangt met succesvol inclusief onderwijs. Als een kind op een afzonderlijk traject wordt gezet, is de kans bijzonder klein dat dit kind een weg zal vinden in de arbeidsmarkt. Toegang tot hoger onderwijs voor deze mensen blijft een probleem. Ook het huidige keuzeaanbod in het secundair onderwijs ligt mee aan de basis van dit probleem.

- Inzetten op Universal Design zou al een deel van de oplossing kunnen zijn.
- Uit een vergelijkende studie naar Europese systemen voor inclusie op de arbeidsmarkt blijkt dat er cruciale succesfactoren zijn (STAR-model):
 - **S**takeholder cooperation: Alle stakeholders moeten samen aan tafel zitten. Ook de werkgevers horen daarbij.
 - **T**argetted actions (gerichte acties): Bijvoorbeeld acties ondernemen tegen de benefit trap, waarbij gaan werken als niet nuttig gezien kan worden aangezien men niet meer verdient door te gaan werken tegenover wanneer men thuis zou blijven. Ook toegankelijkheid kan een belangrijke actie zijn.
 - **A**vailability of support (de aanwezigheid van ondersteuning): Er moet ondersteuning, voorzien worden zowel voor de werknemer als voor de werkgever. De transitie van onderwijs naar tewerkstelling is belangrijk, want in deze transitie loopt het vaak fout.
 - **R**esearch: Er wordt veel te vaak gewerkt op basis van visies en meningen en te weinig op basis van onderzoek en evidence based. Zo is het, eens iemand in het buitengewoon onderwijs zit, voor deze persoon bijzonder moeilijk om een weg te vinden naar de open arbeidsmarkt.

2.3.4 Ann van den Abbeele (VAPH). Nieuwe klemtonen in het beleid Welzijn en beleid personen met een handicap

Centrale vragen: Veranderingen in de zorg voor mensen met een handicap de laatste vijftien jaar. Wat is gerealiseerd? Wat zijn de uitdagingen waar we in dit domein voor staan?

Wat betekent dit voor gewoon onderwijs? Wat betekent dit voor buitengewoon onderwijs?

Er wordt ingegaan op volgende elementen:

1. De visie op wat een goed beleid voor zorg en ondersteuning inhoudt voor personen met een handicap.
2. De wijze waarop zorg en ondersteuning voor personen met een handicap georganiseerd en gesubsidieerd wordt.
3. De administratieve context errond heeft belangrijke wijzigingen ondergaan. (bv Onderwijs en Welzijn die samengaan in het Agentschap Jongerenwelzijn)

De perspectiefnota waarnaar werd verwezen is terug te vinden onder volgende link:

<https://www.vaph.be/sites/default/files/documents/perspectiefplan-2020-nieuw-ondersteuningsplan-voor-personen-met-een-handicap-9-juli-2010/perspectiefplan-2020-nieuw-ondersteuningsbeleid-voor-pmh.pdf>

2.3.5 Stefaan Singelée (CAR). Klemtonen in het beleid van de revalidatiesector

Centrale vragen: Veranderingen in de revalidatiesector. Wat zijn de uitdagingen waar we in dit domein voor staan? Wat zijn knelpunten in de samenwerking met onderwijs?

<https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-023.pdf>

2.4 Welke input vanuit de dialoogtafel nemen we mee?

De resultaten van de dialoogtafels werden cumulatief opgebouwd. De onderstaande presentatie omvat de resultaten van dialoogtafel 1 en 2. <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-009.pdf>

3 Ervaringen, perspectieven en dromen van ouders en leerlingen (3 oktober 2019)

3.1 Opzet van de dialoogtafel

Tijdens de derde dialoogtafel willen we luisteren en in gesprek gaan met ouders en met leerlingen over hun ervaringen met inclusie en/of met buitengewoon onderwijs. Hoe ervaren zij de veranderingen die op gang gebracht zijn door het M-decreet? Wat is er veranderd ten goede? Wat zijn struikelstenen? Wat verwachten zij dat het beleid bijstuurt?

3.2 Deelnemers dialoogtafel 3

Externe betrokkenen:

Hannelore Lamberighs (KOOGO), Dana De Haeseleer (Ouders voor Inclusie), Annemie Pupe (Oudergroep inclusief – buitengewoon), Seline Somers (ouder- en belangenorganisaties), Francine Philips (Sprinkel vzw) en Greta Brunclair (VLOK CI), Nele Schroyen (Netwerk tegen Armoede), Sanghmitra Bhutani (Minderhedenforum), Joshua Lindeboom en Griet van de Velde (VSK)

Vanuit de Vlor-commissie: Kris Denys, Inge Van Trimont, Tine Gheysen, Lieve Vansintjan, Joost Laeremans, Willy Claes, Hans Verpoest, Koen Schuermans, Marianne De Paduwa, Karolien Bouchet, Isabelle Ceuppens, An Ryckmans, Bart Maes, Inge Wagemakers, Kristel De Plecker

Vanuit het Vlor-secretariaat: Roos Herpinck, Lotte Jansen en Eric d'Hooghe

3.3 Verloop van de dialoogtafel

3.3.1 Een ouderperspectief

3.3.1.1 Toelichting door Hannelore Lamberighs over het rapport van de erkende ouderverenigingen aan de hand van tien stellingen

Het rapport over het ondersteuningsmodel is terug te vinden onder de volgende link: https://www.vcov.be/storage/info/vcov-bevragingen-rapporten/362_1560329908.pdf

Gebruikte presentatie: <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-014.pdf>

Reactie vanuit andere ouderverenigingen.

Centrale vragen: Wat herken je? Waar zou je graag toevoegen of nuanceren? We leggen de focus zowel op de gewone school als op de ondersteuningsnetwerken als op het buitengewoon onderwijs.

3.3.1.2 Andere ouderperspectieven door Hilde Dhont (Ouders voor inclusie), Belangen- en ouderverenigingen (Hilde Dhont, Seline Somers en Francine Philips) en Annemie Pupe (Oudergroep inclusief – buitengewoon)

Omdat deze inbreng niet is gestoffeerd met een ppt, brengen we hiervan een korte samenvatting.

Ouders in de regierol voor zorg - buitenschoolse hulpverlening – onderwijs – buitengewoon onderwijs

Ouders met een kind in het gewoon onderwijs moeten zeer veel regie opnemen om een zorgtraject voor hun kind te organiseren, zowel in de zorg als in het onderwijs. Een duidelijk aanspreekpunt met multidisciplinaire kijk zou voor veel ouders welkom zijn.

Dit is ook zo voor ouders met een kind in het buitengewoon onderwijs. Uiteraard is er al een gedeelte van de zorg aanwezig op een school voor buitengewoon onderwijs (bv. kinesithérapie). Maar ook hier zijn ouders vaak degenen die kinderen naar de verschillende ondersteunende diensten brengen, waar ze optreden als vertolker van de noden van het kind.

Buitengewoon onderwijs en welzijn: meer naadloze trajecten

Er is een veelheid aan ondersteuning nodig om het leertraject van een kind goed te laten verlopen, ook in het buitengewoon onderwijs. Buitengewoon onderwijs is geen mirakelmiddel dat een antwoord geeft op alle ontwikkelingsnoden van een kind. Ook vanuit Welzijn en Volksgezondheid blijft er ondersteuning noodzakelijk.

Transities tussen verschillende stelsels zijn een probleem: binnen onderwijs van gewoon naar buitengewoon, tussen onderwijs en welzijn, tussen onderwijs en volksgezondheid. Scholen zouden iets gericht moeten werken aan die samenwerkingsverbanden. Soms hebben scholen niet de juiste keuzes gemaakt bij de samenstelling van het schoolteam (bijv. inzet paramedici). De reorganisatie naar multifunctionele centra (MFC) ging ten koste van paramedici op school.

De meerwaarde van het buitengewoon onderwijs sterker in de focus zetten

We moeten ons bewust zijn van de verdichting van de problematiek van kinderen met specifieke noden in het buitengewoon onderwijs. Ook het permanent onderwijs aan huis neemt toe, wat kan betekenen dat er geen geschikt traject is voor die jongeren in onderwijs.

De beleidsaandacht voor inclusie gaat soms ten nadele van het BuO.

Communicatie, communicatie, communicatie

Ouders klagen over een gebrekkige communicatie: zowel doorheen het schooljaar als in aanloop naar een nieuw schooljaar en vooral bij de overgangen tussen onderwijsvormen en bij transities in onderwijs.

Ouders voelen zich vaak alleen staan in de overgang van basiszorg naar verhoogde zorg. Er zou een laagdrempelig aanspreekpunt voorzien moeten worden.

Bemiddeling is momenteel mogelijk door een recente wijziging in de regelgeving. Deze bemiddeling kan worden aangevraagd vanuit het CLB. Hierbij kan een medewerker van een CLB onafhankelijk van de school worden ingezet.

Een onderwijstraject wordt ondersteund door buitenschoolse hulpverlening

Ontzettend veel kinderen volgen buitenschoolse hulpverlening. Voor een gezin is dat een zware bijkomende en belastende taak. Het is ook een dure aangelegenheid omdat lang niet alle kosten worden terugbetaald. Ondersteuning van buiten de school is zeker vaak voorkomend voor leerlingen die inclusief onderwijs volgen. Dit betekent dat de keuze voor gewoon of buitengewoon onderwijs mee bepaald wordt door de (financiële)draagkracht van ouders.

Op weg naar een inclusief onderwijssysteem

Het VN-verdrag is ondubbelzinnig: er moet gewerkt worden aan één kwaliteitsvol, inclusief onderwijssysteem. Het naast elkaar bestaan van twee onderwijssystemen (gewoon en BuO) maakt het moeilijker om te kiezen voor inclusie. Dit vormt eerder een barrière op “de weg naar een inclusieve maatschappij”.

Maar deze optie betekent niet dat ouders tegenover elkaar moeten worden gezet omdat ze andere keuzes hebben gemaakt, in het belang van hun kind. Een keuze voor buitengewoon onderwijs in de huidige situatie betekent niet per se dat deze ouders tegen inclusie zijn.

Een operationalisering van het begrip draagkracht

Draagkracht is een begrip dat iedereen op een andere manier en voor zichzelf kan invullen. Daarvoor zijn duidelijker criteria nodig, waarvoor Ouders voor inclusie verwijst naar werkdocumenten van Unia en van het KRC.

Waardering van het werk van leerkrachten

Ouders hebben veel respect voor de leerkracht en voor de complexiteit van de opdracht waar hij/zij voor staat in de klas. Bij de kijk van ouders en medeleerlingen naar kinderen met SOB valt op dat zij positief staan ten opzichte van de opname van een kind met SOB in het gewoon onderwijs. Het is verheugend om vast te stellen dat de mentaliteit van ouders verandert en dat er meer openheid groeit voor leerlingen met specifieke noden in het gewoon onderwijs. Het is belangrijk om negatieve beeldvorming te doorbreken.

Een toename van het aantal leerlingen met specifieke noden in het gewoon én in het buitengewoon onderwijs

De middelen voor leerlingen met specifieke noden zijn op zich niet verminderd maar eerder toegenomen. De waarborgregeling was bedoeld om middelen toe te kennen aan leerlingen met specifieke noden bij een daling van leerlingen in het BuO. Dit leidde in tweede instantie tot het ondersteuningsmodel.

Maar tegelijk stellen we vast dat het aantal leerlingen met specifieke noden toeneemt in het gewoon onderwijs én in het buitengewoon onderwijs. Het is niet evident om middelen te voorzien voor beide onderwijssystemen. Dit zet de budgetten onder druk.

Een bezorgdheid om leerlingen met specifieke noden zonder attest

Er leeft bij de ouders ook een zorg over de onderwijskansen van kinderen zonder (gemotiveerd) verslag die toch behoefte hebben aan ondersteuning. Voor hoogbegaafde kinderen of kinderen met dyslexie bij voorbeeld kan basiszorg in een aantal situaties volstaan. Er zijn zorgnoden die buiten de categorieën vallen van zorgnoden die het onderwijs nu hanteert. De CLB's worden ook strenger in het toekennen van attesten. Hoe gaat onderwijs in de toekomst daarmee om? Maar niettemin hebben ze nood aan ondersteuning. Er is nood aan een versterking van ondersteuning van kinderen in de basiszorg.

3.3.1.3 Reactie vanuit Sanghmitra Bhutani (Minderhedenforum) en Nele Schroyen (Netwerk tegen Armoede).

Centrale vragen:

- Wat zijn specifieke zorgen en aandachtspunten van mensen in armoede en van migranten in verband met onderwijs aan kinderen met specifieke noden (zowel gewoon onderwijs, als buitengewoon onderwijs als ondersteuningsnetwerk)?
- Zijn er extra drempels waar bepaalde mensen tegenaan lopen?
- Wat zou er in een decreet beter kunnen om dat aan te pakken?

Input van het Minderhedenforum en het Netwerk tegen Armoede:

<https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-013.pdf>

3.3.1.4 Discussie in discussiegroepjes

- Wat heeft u tijdens de voorgaande voorstelling en reacties gehoord waarvan u denkt dat het zeker in een Vlor advies opgenomen zou moeten worden?
- Geef drie tot vijf zaken die we zeker meenemen in een advies.

3.3.2 Joshua Lindeboom. Mijn droom! (VSK)

Centrale vraag:

- Wat is de droom van lerenden? toekomst van inclusie
- Waar lopen lerenden tegenaan in de gewone school, bij ondersteuning vanuit ondersteuningsnetwerken in ervaringen in buitengewoon onderwijs?

Het getuigenis van Joshua is te lezen onder volgende link

<https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-047.pdf>

3.4 Welke input van de dialoogtafel nemen we mee?

De input van dialoogtafel 3 en 4 die op dezelfde dag plaatsvonden, werden verwerkt als een geheel. <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-031.pdf>

4 Perspectieven van ondersteuners, leerkrachten en CLB (3 oktober 2019)

4.1 Deelnemers dialoogtafel 4

Sprekers: Jeanne Van den Broeck en Mieke Quirynen (Ondersteuningsnetwerk Kempen), Etienne Dezeure en CLB en coördinator (Ondersteuningsnetwerk West), Hans Annoot (OKO) + ZOCO gewoon basisonderwijs, Sofie Beusen + ondersteuner (Ondersteuningsnetwerk Centrum)

Vanuit de Vlor-Commissie: Kris Denys, Inge Van Trimpt, Tine Gheysen, Lieve Vansintjan, Joost Laeremans, Willy Claes, Hans Verpoest, Koen Schuermans, Marianne De Paduwa, Karolien Bouchet, An Ryckmans, Bart Maes, Inge Wagemakers, Kristel De Plecker

4.2 Verloop van de dialoogtafel

We gaan in dialoog met vier ondersteuningsnetwerken maar ook met de verschillende partners die er werken: leerkrachten, directies, CLB.

We werken onder de vorm van een carrousel met wisselende samenstelling.

Structuur en werking:

- Wat is er specifiek aan de situatie waarin jullie werken (qua onderwijsstructuur, qua leerlingen, qua stedelijke of landelijke context) en hoe uit zich dat in jullie structuur, aanpak en werking?
- Werken jullie vanuit een bepaalde visie?
- Werken jullie met een bepaald korte of lange termijn perspectief?

Jullie partners en samenwerkingsvormen:

- Hoe krijgt samenwerking vorm?
- Wie neemt welke rol op in deze samenwerking?
- Met wie werken jullie samen? Enkel binnen onderwijs (CLB, PBD) of ook met andere betrokkenen zoals welzijn, integrale jeugdhulp, kinderopvang, tewerkstellingsactoren?

Naar een nieuw beleid voor leerlingen met specifieke noden?

- Welke drempels zijn er nu in de huidige structuur en wetgeving, als beleid wordt bijgestuurd?

Als je mag dromen, welke hefboomen zou je aanpakken en welke middelen zijn hiervoor nodig?

4.2.1 **Ondersteuningsnetwerk Kempen**

- Mieke Quirijnen, algemeen coördinator
- Jeanne Van den Broeck, voorzitter ondersteuningsnetwerk en directeur van vzw VIBO

Presentatie: <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-016.pdf>

4.2.2 **OKO plus (ondersteuningsnetwerk kleine onderwijsverstrekkers)**

- Hans Annoot, algemeen coördinator
- Personeelslid uit gewone basisschool (ZOCO)

Presentatie: <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-017.pdf>

4.2.3 **Ondersteuningsnetwerk Centrum**

- Sofie Beusen (coördinator)
- Begeleider

Presentatie: <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-018.pdf>

4.2.4 **Ondersteuningsnetwerk West**

- Etienne Dezeure (voorzitter)
- Jan Seys, Directeur CLB Veurne-Westkust- Diksmuide
- Een coördinator

Presentatie: <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-015.pdf>

4.3 **Welke input van de dialoogtafel nemen we mee?**

De input van dialoogtafel 3 en 4 die op dezelfde dag plaatsvonden, werden verwerkt als een geheel. <https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/AR-COM%20SPECIFIEKE%20NODEN-DOC-1920-031.pdf>

5 **Een kijk vanuit de wetenschap (20 december 2019)**

5.1 **Deelnemers dialoogtafel 5**

Experten: Willem Cabooter (Rekenhof), Annet De Voey (KULeuven), Beno Schraepen (APHogeschool), Elke Struyf (UA), Wendelien Van Tieghem (VUB)

Vanuit de Vlor-commissie: Jean-Luc Barbery, Marianne De Paduwa, Tine Gheysen, Annemie Jennes, Hilde Lavrysen, An Ryckmans, Wendy Thomas, Bart Van Dijck, Anne Van Loon, Lief Vanbael, Lieve Vansintjan, Hans Verpoest, Inge Wagemakers, Isabelle Ceuppens, Wendelien Vantieghem

Vanuit het Vlor-secretariaat: Roos Herpinck, Lotte Jansen en Eric d'Hooghe

5.2 **Opzet van de dialoogtafel**

De **vijfde dialoogtafel** zal inzoomen op enkele vaststellingen vanuit de dialoogtafels en deze confronteren met inzichten van onderzoekers over onderwijs aan kinderen met specifieke noden.

5.3 **Beleidsopties die we willen aftoetsen**

5.3.1 **Hoe omschrijf jij vandaag inclusie? Zijn er volgens recent onderzoek nog nieuwe elementen die we moeten meenemen om onderwijs inclusief te maken?**

Argumenten ingebracht in het debat:

Inclusief onderwijs is **goed onderwijs** en een **goede ondersteuning in een reguliere onderwijscontext**. Het categoriseren van jongeren draagt niet bij aan wat inclusief onderwijs is. Ook al biedt het BuO goed onderwijs, dan nog missen leerlingen belangrijke stimuli doordat ze in een gesegregeerde setting opgroeien.

Inclusief onderwijs gaat om **onderwijs voor alle leerlingen**, met als doel om **iedereen optimale ontwikkelingskansen** te bieden. In dat verband wordt verwezen naar het 'potential project' <https://www.potentialtoteach.be/>. Diversiteit is daar zeer breed ingevuld (SES, leertempo en achtergrond). Internationaal is de Education for all-beweging in de plaats gekomen van de benadering uit de verklaring van Salamanca (special needs).

Inclusief onderwijs is een belangrijk einddoel, maar wel een einddoel waar spanning op zit. Het gaat om een **transitieproces op verschillende niveaus**. Het gaat niet enkel om inclusie van een individu maar ook om de uitbouw van een inclusief maatschappijmodel en onderwijssysteem.

Inclusief onderwijs is **onderwijs van hoge kwaliteit**. Excellentie, diversiteit en gelijke kansen horen samen. Kwaliteit moet steeds worden afgetoetst aan de moeilijkste doelgroepen.

Getuigt het niet evenzeer van inclusie als iedereen in eenzelfde onderwijssysteem een plaats krijgt? Buitenlandse voorbeelden zoals Denemarken werken met "special needs"-klasjes binnen gewone scholen.

Inclusief onderwijs in een gemengde setting wordt als inclusief beschouwd als een leerling **80% van de onderwijstijd participeert in een reguliere setting**. Er bestaan in het BuO al scholen die vestigingsplaatsen organiseren in scholen voor gewoon onderwijs. Dit wordt niet gezien als inclusie als er geen sprake is van de 80%-norm. Om de 80-20-regel te kunnen realiseren, moet er nog veel meer expertise toegevoegd worden aan de gewone school. Het is niet haalbaar om alle expertise te hebben in alle scholen.

Hoe moet inclusief onderwijs worden ingevuld voor **kinderen met meervoudige beperkingen**? Nabijheid van een aanbod is voor ouders belangrijk. Kinderen kiezen vrijetijdsactiviteiten samen met kinderen in de klas. In en rondom de school worden netwerken gecreëerd, ook bij ouders. Hiervoor zijn vele vormen te bedenken.

Om inclusie in scholen te organiseren, is er echter een zeer diepe voorwaarde, met name **acceptatie** van diversiteit en van inclusie door een heel schoolteam.

Vanuit een bevraging bij leerkrachten over het effect van inclusie op leerlingen, blijkt dat leerkrachten positief staan ten opzichte van inclusie, maar **veel vragen hebben over de operationalisering ervan in hun concrete klaspraktijk**. Ze ervaren een gebrek aan ondersteuning. Om inclusie te realiseren is er nood aan extra ondersteuning om succesverhalen te kunnen verwezenlijken en zo een verschil te kunnen maken.

5.3.2 Leerlingen met specifieke noden

Een van de punten die in de dialoogtafels naar boven komt, is de vaststelling dat de leerlingenpopulatie met zorgnoden verandert: er zijn meer leerlingen met zorgnoden maar dit zijn niet allemaal leerlingen die voldoen aan de criteria om een (gemotiveerd) verslag te krijgen. Er zijn meer zorgnoden dan nu te vatten zijn in de 9 categorieën. Er is een zeer sterke toename van leerlingen met gedrags- en emotionele problemen en stoornissen. De complexiteit van zorgnoden in het BuO neemt toe.

Kun je vanuit je onderzoek elementen bevestigen dat er evoluties merkbaar zijn in de leerlingenpopulatie met specifieke noden?

Argumenten ingebracht in het debat:

In welke mate is er sprake van een echte veranderende populatie?

Andere elementen:

- Een vermenigvuldiging van labeling of meer diagnose doordat er een grotere alertheid bestaat voor zorgnoden?
- Meer competitie- en prestatiegerichtheid in de samenleving leidt tot meer stress en druk op leerlingen en creëert een grotere groep van leerlingen die niet kunnen volgen.
- Snelle maatschappelijke veranderingen op zeer korte tijd.
- Een label is vaak een noodkreet van een schoolteam omdat het leerproces van de leerling niet meer lukt. Er komen veel vragen voor ondersteuning in basiszorg terecht vanuit een ervaring van leerkrachten dat ze vastlopen. Het valt op dat er nog maar weinig analyse is gemaakt van de ondersteuningsnood van scholen (men moet niet enkel kijken naar de leerling maar ook naar de ondersteuningsnood van de school).
- Er is bij **leerkrachten** veel meer **appreciatie voor samenwerken**, co-teaching. Leerkrachten zien hun job evolueren. Als er dan meer gezichten, meer ondersteuners op de school aanwezig zijn, is dit voor leerkrachten een extra kans tot samenwerken.
- Er is ook een impact vanuit de **context waaronder onderwijs vandaag moet functioneren**: de druk van de overheid, zeer ambitieuze eindtermen, excellentie, meer nadruk op cognitie, de lat hoog leggen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die later in het jaar geboren zijn een grotere kans hebben om te blijven zitten of naar het BuO te gaan. Onderwijs is niet meegegroeid en daardoor is de setting evenmin meegegroeid (medische handelingen op scholen, therapeutische ondersteuning, ...).
- Zorg lokt zorgnoden uit. Omdat de ondersteuning bestaat en omdat leerkrachten en scholen goed willen doen voor het kind vragen ze sneller een diagnose.

Toenemende zorgnood moet niet enkel bekeken worden vanuit de leerling maar ook vanuit de vraag hoe het komt dat leerkrachten meer obstakels ervaren dan vroeger in het omgaan met kinderen.

In het BuO zijn de handelingsgerichte trajecten voor leerlingen op vijftien jaar tijd gestegen tot ongeveer 20000. Een gedeelte van deze leerlingen zijn **leerlingen die een zorgnood hebben omwille van armoede en/of een culturele taalachterstand**.

Het **onderwijssysteem bepaalt mee hoe onderwijs wordt georganiseerd**. Vlaanderen mist een stuk DNA om aan inclusief onderwijs te doen. In vergelijking met het buitenland zijn scholen bij ons totaal niet community based, ouders zijn of worden minder betrokken op de school. In het buitenland hebben leerlingen meer hulpbronnen om te participeren in de klas, is er flexibiliteit in het organiseren van de onderwijsdag, wordt er meer overleg gevraagd, maar zijn de uren voor leerkrachten hetzelfde. De constructie en de eraan gekoppelde scholen zijn vrij autonoom, het is dus raar om daar vorm aan te geven. De mogelijkheid voor leerlingen om op te stromen van eender welk niveau naar een hoger niveau is eerder moeilijk in Vlaanderen. In het nieuwe systeem worden hier voorlopig geen opties voor voorzien. **Opstromen kan het niveau van inclusie op alle niveaus verbeteren**.

5.3.3 Pleidooi voor een strategische planning

De Vlor zou dit willen koppelen aan een pleidooi voor een **strategische planning**: inclusie is een einddoel. De overheid moet een haalbaar stappenplan uitzetten om tot inclusie te komen (zowel draagvlak, als structurele beleidsmaatregelen, als middelen). Deze planning houdt een engagement in op langere termijn en is legislatuuroverstijgend.

Kun je vanuit je onderzoek elementen aangeven die noodzakelijkerwijze deel moeten uitmaken van een dergelijke strategische planning?

Kun je vanuit je onderzoek elementen aangeven waarom inclusie nu soms geen haalbare kaart is voor ouders, leerlingen? Welke beleidsmaatregelen zouden ertoe kunnen bijdragen om inclusie wel haalbaar te maken?

Volgende argumenten worden ingebracht:

Een strategische planning rond inclusie moet gelijklopen met een *strategisch plan voor BaO*, en dat ook voor BaO moet worden gerealiseerd als voorwaarde om een strategische planning voor inclusie te kunnen implementeren.

De evolutie die de ondersteuners in deze korte periode hebben doorgemaakt in functie van *inclusief onderwijs*, hoe ze zijn geëvolueerd in steun bieden en kijken naar inclusie, is hoopgevend. Er valt uit dit proces veel te leren om personeel in het gewoon onderwijs verder te professionaliseren.

Er is een *enorme kloof zichtbaar bij knowhow en kennis*.

- Om deze kloof te verkleinen moet het Vlaams onderwijs een gedeelde visie hebben en een plan om de weg uit te zetten om ernaartoe te evolueren.
- Professionalisering van leerkrachten gaat vooral over *in-service training*. Een belangrijke eerste stap is dat het niet mag gaan over korte projecten. Inclusief onderwijs is een *proces waar voortdurend uitdagingen zijn* en dus ook *voortdurend nood is aan verdere professionalisering*.
- De lerarenopleiding heeft een belangrijke rol, maar het leren van competenties om als team te werken kan niet worden geleerd in een lerarenopleiding. Professionalisering moet gebeuren *binnen de schoolteams*. Voor professionalisering moet *structureel tijd en ruimte* worden gemaakt.
- Het is een *proces, waar elke dag en ieder jaar opnieuw naartoe moet worden gewerkt*, want een klas is elk jaar verschillend, met verschillende leerlingen en dus zijn er elk jaar nieuwe uitdagingen.
- Vorming van directies is onderbelicht gebleven.
- *Structureel tijd* voor professionalisering en voor overleg is noodzakelijk.

Een meer buitengewone werking in het gewoon onderwijs

Een eerste haalbare stap is om het BuO niet te beschouwen als aparte onderwijsinstellingen of als groepen leerlingen die afgezonderd van hun leeftijdsgenoten schoollopen. Mogelijkheden uit het BuO moeten ook in het gewoon onderwijs aangeboden worden. Vlaanderen heeft *settings nodig voor leerlingen waarvoor leren slechts 20% van hun tijd invult*.

Er moet een *mindshift* komen *in de maatschappij*, niet (alleen) in onderwijs.

Rol van ouders

De keuze en rol van ouder en kind zijn van enorm belang. Inclusie vraagt om zeer veel communicatie met ouders en leerlingen als volwaardige partners. Voor veel ouders is inclusie een (vrij eenzame) strijd. Er zijn een aantal *condities en voorwaarden* aan verbonden, bijvoorbeeld een *samenwerking met welzijn*. Het is niet aan de leerkracht om zorg te bieden. Leerkrachten moeten ervoor zorgen dat iemand tot leren komt.

Een beroep doen op onderwijsassistenten

Bij de doelgroep kinderen met een specifieke beperking zitten er knelpunten in de vraag naar onderwijsassistenten. Als wordt gekeken naar voorbeelden in het buitenland wordt zichtbaar dat er ook veel *nadelen zijn verbonden aan onderwijsassistenten*. Wel moet onderzoek worden gedaan naar wat de *condities en/ of voorwaarden* zijn om met onderwijsassistenten te kunnen werken. Er zijn mogelijkheden om meer interdisciplinair te werken, maar er is geweten wat het risico is.

5.4 Beleidsassen voor een transitie naar inclusief onderwijs

5.4.1 Een polarisering tussen gewoon en buitengewoon onderwijs overstijgen

De Vlor wil een pleidooi houden om de polarisering tussen gewoon en buitengewoon onderwijs te overstijgen. Dit door te zoeken naar meer gemengde onderwijsleervormen, door sterker in te zetten op een onderwijscontinuüm en door regelgeving die overgangen haalbaar maakt.

Vind je dit vanuit je onderzoek een haalbare piste? Welke beleidsmaatregelen zijn nodig om dit te kunnen realiseren?

Volgende argumenten worden ingebracht

Gewoon en BuO: twee werelden die moeten worden samengebracht

Er wordt vaak in de mond genomen dat *gewoon en buitengewoon onderwijs twee aparte werelden* zijn. Er is *geen of weinig overleg en samenwerking* tussen beide. Expertise wordt nu wel binnengebracht via ondersteuningsnetwerken. Toch kan niet worden gezegd dat de twee werelden elkaar versterken en good practices samenbrengen.

Er moet worden *nagedacht over een nieuw onderwijssysteem zonder polarisering*. De aanwezigheid van expertise blijft wel cruciaal.

Samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid tussen gewoon en BuO

- Meer overgangen tussen gewoon en buitengewoon of *meer flexibele vormen van BuO*, bij voorbeeld een tijdelijk BuO.
- Als BuO wordt gezien *als een vorm van samenwerking met het gewoon onderwijs*, kan de leerling leerling blijven in het gewoon onderwijs waarvoor de gewone school ook altijd mee verantwoordelijk blijft. De *gedeelde verantwoordelijkheid* mag niet verdwijnen als er een tijdelijke nood is naar een andere onderwijssituatie. De gewone school is de thuisschool waarnaar de leerling terugkeert.

- Een andere operationalisering is werken aan gemengde contexten met **80% leeractiviteiten in de gewone klas en 20% in een orthopedagogische setting**. Dit werkt ook in het buitenland. Om dit te realiseren moet gestreefd worden naar één directie binnen eenzelfde school, met één personeelsteam.
- Er moet worden overgegaan tot **een fasering/een continuüm van samenwerking**.

5.4.2 Een versterking van de basiszorg

De Vlor wil pleiten voor een versterking van de basiszorg in de (gewone) school. Dit onder meer om tegemoet te komen aan de vaststelling dat leerkrachten en ondersteuners rapporteren dat er veel zorgvragen zijn van leerlingen op de fase 0 en 1 van het zorgcontinuüm.

Kan je vanuit je onderzoek aangeven welke beleidsmaatregelen noodzakelijk zijn om de basiszorg in scholen te versterken?

Niet alle scholen staan even ver in het aanbieden van basiszorg

Een van de belangrijkste vaststellingen uit onderzoek is dat basiszorg niet in elke school op hetzelfde niveau/ even ver staat.

- Verschillen worden opgemerkt inzake de visie op zorg tussen directies en leerkrachten.
- Basiszorg is niet enkel school- maar ook leerkracht-afhankelijk.
- Er is vaak een breuk tussen basis- en secundair onderwijs. Secundaire scholen zijn vaak niet op de hoogte van het eerder doorlopen zorgtraject waardoor ze opnieuw moeten beginnen.
- Ook zijn er verschillen tussen leerlingvolgsystemen in verschillende scholen.

Basiszorg, een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid op schoolniveau

Het is de verantwoordelijkheid van elke school om ervoor te zorgen dat er een goede basiszorg is voor alle leerlingen. Zoals er binnen een school een diversiteit aan leerlingen is, is er ook een diversiteit in leerkrachten aanwezig. Daarom moeten we ons ervoor behoeden om basiszorg te zien als een verantwoordelijkheid van een leerkracht. Het moet het voorwerp uitmaken van een schoolbeleid.

In scholen waar het goed gaat op vlak van basiszorg, is een *gezamenlijke verantwoordelijkheid* kenmerkend.

Zorg koppelen aan leerlingenbegeleiding?

Als de overheid voor leerlingenbegeleiding in het nieuwe decreet erkenningsvoorwaarden inschrijft, moet dit ook vertaald worden in de omkadering van scholen.

5.4.3 Versterking van inclusieve trajecten in het gewoon onderwijs

Welke maatregelen zie jij wenselijk en noodzakelijk om inclusie in het gewoon onderwijs meer draagvlak te geven?

Hoe moet de ondersteuning er in de toekomst uitzien?

Spanning tussen inzetten op kwaliteitsvol BuO in combinatie met versterking inclusieve trajecten

Beide beleidsassen zijn niet mogelijk. Er wordt gepleit voor een ondubbelzinnige keuze voor inclusie. Vlaanderen heeft in het verleden altijd een tweesporenbeleid gehad. Nu is het tijd om kleur te bekennen. Beide werelden moeten ineengroeien.

Wat dan met kinderen met zeer complexe problemen die een een-op-eenaanpak nodig hebben. Er is een *kleine groep die baat heeft bij onderwijs op een aparte setting en hier willen we op blijven inzetten*. Via IAC kunnen andere kinderen wel terecht in het gewoon onderwijs.

5.4.4 Een versterkte nadruk op kwaliteitsvol buitengewoon onderwijs

We bekijken het buitengewoon onderwijs eerst als een plaats waar onderwijs wordt gegeven; vervolgens als dienst aan onderwijs.

Welke maatregelen zijn noodzakelijk om nog kwaliteitsvoller buitengewoon onderwijs te kunnen aanbieden? Op welke beleidsassen moet er verder worden gewerkt?

Hoe moet ondersteuning er in de toekomst uitzien? Welke voorwaarden zijn noodzakelijk opdat het BUO deze rol kan opnemen?

5.5 Zorgcompetenties maken deel uit van de basisopleiding van iedere leerkracht

De Vlor stelt vast dat veel competenties verworven worden in een postinitiële opleiding (oa BanaBa zorgverbreding, remediëring, e.a.). Deze competenties moeten echter verworven zijn door iedere leerkracht en horen dus thuis in de basisopleiding.

Over welke competenties gaat het? Welke zaken moeten in lerarenopleidingen dan anders worden aangepakt?

Volgende argumenten worden ingebracht:

- Expertise voor kleiner doelgroepen consolideren en verder ontwikkelen.
- Leren in de lerarenopleiding en in de praktijk.
- Inzetten op *good practices* op plaatsen waar echt geleerd kan worden.
- Zit orthodidactiek voldoende ingebed in de basiszorg?
- Leraren moeten een andere mindset ontwikkelen en beseffen dat ze *in een inclusieve context moeten gaan functioneren*.
- *Elke leraar is een leerlingenbegeleider* die moet omgaan met diversiteit in de brede betekenis van het woord.

6 Globale conclusies

Op grond van welke elementen is verder gewerkt aan het advies?

<https://assets.vlor.be/www.vlor.be/attachment/RBO-RBO-DOC-1920-020.pdf>

7 Achtergrondinformatie

7.1 Beleidscontext

7.1.1 Regeerakkoord

Het regeerakkoord omschrijft vijf beleidsassen voor het onderwijsbeleid in de komende vijf jaren. De “juiste begeleiding” voor kinderen is daar een lijn van.

Kinderen krijgen de juiste plaats in de juiste school met de juiste omkadering. Het M-decreet schaffen we af en vervangen we door een echt begeleidingsdecreet voor kinderen met zorgnoden én hun leerkrachten. Daarmee geven we een pragmatische en realistische invulling aan de begeleiding van kinderen met zorgnoden: gewoon onderwijs indien mogelijk, buitengewoon onderwijs indien nodig. Het buitengewoon onderwijs blijft voor veel kinderen met speciale noden het meest geschikt om hen de best mogelijke omkadering te bieden.

We schaffen het M-decreet af en voeren een begeleidingsdecreet voor kinderen met zorgnoden in. De doelstellingen ervan geven we voortaan een pragmatische en realistische invulling: buitengewoon onderwijs indien nodig, inclusief onderwijs indien mogelijk.

Kinderen met een beperking proberen we, met extra ondersteuning, in het gewoon onderwijs les te laten volgen, maar in de praktijk is dat niet voor iedereen mogelijk. Scholen kunnen beslissen om kinderen, die omwille van zware zorgen het gemeenschappelijk curriculum niet kunnen volgen, niet op te nemen tenzij school en ouders in onderling overleg akkoord zijn over een aangepast traject. In geval van discussie ligt de beslissing, na overleg met de ouders, finaal bij de leerkrachten en schooldirecties op basis van objectieve diagnostiek.

We voeren de decretale evaluatie van de ondersteuningsnetwerken uit in functie van een verdere bijsturing zodat de ondersteuning van deze leerlingen snel en efficiënt kan ingezet worden, dicht bij de leerling en de leerkracht.

Het buitengewoon onderwijs blijft voor vele leerlingen met speciale noden het meest geschikt om hen de best mogelijke omkadering te bieden. Gelet op de grote deskundigheid, blijven we het Buitengewoon Onderwijs een volwaardige plaats in het onderwijsaanbod geven. We versterken de kwaliteit. Sowieso evalueren we de uitrol van het nieuw inschrijvingsdecreet waarbij de vraag centraal staat of een leerling terecht kan in een school met de gepaste expertise.

De basiszorg gericht op het creëren van leerwinst op school wordt verder uitgewerkt. We zoeken daarbij onder andere inspiratie bij buitenlandse modellen en voorbeelden zoals RTI. In dit model wordt in functie van de zorgnood van de leerling en via steeds toenemende intensiteit van remediëring ertoe gepoogd zoveel mogelijk leerlingen te laten aansluiten bij de algemene leerdoelen. Dit wordt gerealiseerd via een systeem van permanente screening, interventie en monitoring die wordt uitgevoerd in de klas of taakklas. Hierbij wordt nagegaan of de draagkracht van schoolteams niet wordt overschreden en de betrokken leerlingen voldoende leerwinst generen.

De mensen en de middelen die voorzien worden voor de handicapspecifieke ondersteuning moeten maximaal ingezet worden in de klas zodat dit zichtbaar en voelbaar is in de klas voor leerling en leraar. De tijd die besteed wordt aan al dan niet handelingsgerichte verslagen, formulieren en vergaderingen wordt tot het minimum beperkt. We stimuleren digitalisering van verslagen, waarbij een gegeven slechts eenmaal moet opgevraagd worden en vervolgens toegankelijk wordt gemaakt voor wie dat nodig heeft. We bouwen hiervoor verder op het leerlingenpaspoort.

We hebben oog voor zeer makkelijk lerenden, hoogbegaafden en uitzonderlijk hoogbegaafden door voor hen het onderwijs voldoende uitdagend te maken. Leerkrachten leren deze kinderen zo vroeg mogelijk herkennen en signaleren. Ook voor deze leerlingen moeten leraren een beroep kunnen doen op ondersteuning en moeten deze leerlingen gebruik kunnen maken van hulpmiddelen om het lesaanbod op hun specifieke behoeften te kunnen afstemmen. Hiertoe passen we de regelgeving aan.

Kinderen die ziek zijn krijgen zo snel mogelijk een gepast aanbod, waardoor hun leerrecht en kans op doorstroming wordt gegarandeerd. We evalueren het diverse aanbod van onderwijs voor zieke leerlingen (TOAH, SIO, ziekenhuisschool, DMOB, School en ziek zijn, ...) en specifiek de samenwerking met de thuisschool. Op die manier bieden we zieke leerlingen de meest vlotte onderwijsloopbaan en garanderen we hun leerrecht.

Aangezien de internaten onderwijs meer en meer geplaatste jongeren opvangen, bekijken we samen met de internaten MPI GO! en de IPO's wat hun rol is in het onderwijslandschap in samenspraak met het beleidsdomein Welzijn. We bekijken de onderfinanciering van de internaten, de internaten voor buitengewoon onderwijs en de opvangcentra in het Gemeenschapsonderwijs (GO!). De rol van de internaatsbeheerder wordt hierbij niet uit het oog verloren. De bestaande verschillen tussen de internaten worden weggewerkt.

We werken de proefprojecten leerlingenvervoer Buitengewoon Onderwijs verder uit, waardoor leerlingen minder lang op de bus moeten zitten en naar school kunnen gaan met de meest aangewezen expertise. De professionalisering van de begeleiders en chauffeurs is een aandachtspunt. Wanneer ouders evenwel niet kiezen voor de dichtstbijzijnde school met noodzakelijke expertise betalen ze de bijkomende vervoerskosten zelf.

Het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding wordt uitgerold en geëvalueerd in functie van mogelijke bijsturing.

In de wijken waar we kampen met een hoger aandeel schoolse vertraging en vervroegde schoolverlaters, maar ook een hogere uitstroom van leerkrachten, stimuleren we de lokale partners om te kiezen voor een geïntegreerde zorgondersteuning die CLB's, pedagogische begeleidingsdiensten en GOK-uren net- en koepeloverschrijdend bundelt. Op die manier zetten we middelen efficiënter, maar ook effectiever in op de hoge en uiteenlopende zorgnoden. Met deze bundeling zorgen we voor investeringen in specialisatie en expertise, zo dicht mogelijk bij de leerlingen en scholen (op wijk- en/of stadsniveau).

7.1.2 Krijtlijnennota

De Vlaamse regering schetst volgende uitgangspunten voor een nieuw begeleidingsdecreet:

De regering blijft inzetten op inclusief onderwijs maar wil stapsgewijs werken met pragmatisme en realisme:

- geen stappen terugzetten, maar werken aan het draagvlak.
- zoveel mogelijk leerlingen door zo goed mogelijk onderwijs in het gewoon onderwijs houden (niet meer leerlingen naar het buitengewoon) en vooral veel minder leerlingen naar het 'schaduwonderwijs' (leerlingen die naar allerlei externe diensten doorverwezen worden voor bijles).
- basiszorg gericht op het creëren van leerwinst op school wordt verder uitgewerkt via een systeem van permanente screening, interventie en monitoring die wordt uitgevoerd in de klas of taakklas.
- draagkracht van schoolteams niet wordt overschreden en de betrokken leerlingen voldoende leerwinst generen.
- evolutie verloopt stapsgewijs en op een haalbaar tempo.
- blijvend een volwaardige plaats voor het buitengewoon onderwijs met een kwalitatieve versterking waar nodig.
- het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding wordt uitgerold en geëvalueerd in functie van mogelijke bijsturing.

Het ondersteuningsmodel behoudt voorlopig dezelfde werking in het schooljaar 2020-2021.

De afschaffing van het M-decreet en de invoering van een begeleidingsdecreet wordt niet overhaast gerealiseerd.

De indicatieve timing voor het doorlopen van het voorbereidings-en besluitvormingsproces is:

- Een conceptnota waarin de krijtlijnen staan van hoe een begeleidingsdecreet inclusief definitief ondersteuningsmodel eruit zal zien, wordt afgerond in maart 2020.
- Een 1ste principiële goedkeuring van het begeleidingsdecreet door de Vlaamse Regering in juli 2020.
- Formele onderhandelingen met de sociale partners over het begeleidingsdecreet vinden plaats in de periode september – november 2020.
- Een 2de principiële goedkeuring van het begeleidingsdecreet door de Vlaamse regering in december 2020.
- Een definitieve goedkeuring van het begeleidingsdecreet door de Vlaamse regering in januari 2021.
- Goedkeuring van het begeleidingsdecreet door de Commissie Onderwijs begin 2021.
- Plenaire goedkeuring van het begeleidingsdecreet door het Vlaams Parlement in april 2021.
- Publicatie van een omzendbrief in april 2021.
- In werking treding van het begeleidingsdecreet op 1 september 2021.

7.2 Beleidsnota

Dit bevestigt de principes uit de krijtlijnennota en het regeerakkoord. Het M-decreet vervangen door een begeleidingsdecreet.

- Pragmatisme en realisme: gewoon waar het kan, BuO waar het moet
- BuO houdt volwaardige plaats
- Scholen kunnen beslissen om lln. niet op te nemen
- Versterken van de basiszorg op grond van RTI-model
- Evaluatie ondersteuningsmodel geeft aanleiding tot een definitief model
- Hoogbegaafden zijn een specifieke doelgroep
- Evaluatie inschrijvingsdecreet
- Zieke kinderen
- Leerlingenvervoer

7.3 Andere literatuur die ter sprake kwam

Wat is inclusie? Katholiek onderwijs Vlaanderen heeft dit gedefinieerd in hun 'nota 2050'. Te raadplegen via <https://pincette.katholiekonderwijs.vlaanderen/meta/properties/dc-identifier/Sta-20150922-17>

GRIP. Update adviesnota: Ondersteuning nodig in de gewone school?
<https://www.gripvzw.be/nl/artikel/333/update-adviesnota-ondersteuning-nodig-in-de-gewone-school>

GRIP. Verwachtingen ten aanzien van de nieuwe minister van Onderwijs en Vorming
<https://www.gripvzw.be/nl/artikel/322/wat-verwacht-grip-van-de-volgende-minister-van-onderwijs>

Byrne, B. *How inclusive is the right to inclusive education? an assessment of the UN convention on the rights of persons with disabilities' concluding observations*
<https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1651411>

Kurth, J., Zagona, A., Miller, A., & Wehmeyer, M. (2018). *Viewpoints on Interventions for Students with Extensive and Pervasive Support Needs.*
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/S0270-401320180000033007/full/pdf?title=viewpoints-on-interventions-for-students-with-extensive-and-pervasive-support-needs>

Van Mieghem, A., Verschueren, K., Petry, K., & Struyf, E. (2018). Review Inclusief Onderwijs: Factsheets. Steunpunt Onderwijsonderzoek, Antwerpen.
<http://steunpuntsono.be/portfolio/review-inclusief-onderwijs/>

Rekenhof. M-decreet en zorg in het gewoon onderwijs (toegelicht op een vorige vergadering van de commissie)
<https://www.ccrek.be/NL/Publicaties/Fiche.html?id=3ba888c0-44c7-4ea3-a034-23e491d9fde8>

Expertise passend onderwijs Nederland
<https://www.lecso.nl/read/lecstoraat?sublist=12012>